

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
95 – ї
підсумкової наукової конференції
професорсько-викладацького персоналу
БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(присвячена 70-річчю БДМУ)**

17, 19, 24 лютого 2014 року

Чернівці – 2014

УДК 001:378.12(477.85)
ББК 72:74.58
М 34

Матеріали 95 – її підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету – присвяченої 70-річчю БДМУ (Чернівці, 17, 19, 24 лютого 2014 р.) – Чернівці: Медуніверситет, 2014. – 328 с. іл.

ББК 72:74.58

У збірнику представлені матеріали 95 – її підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету – присвяченої 70-річчю БДМУ (Чернівці, 17, 19, 24 лютого 2014 р.) із стилістикою та орфографією у авторській редакції. Публікації присвячені актуальним проблемам фундаментальної, теоретичної та клінічної медицини.

Загальна редакція – професор, д.мед.н. Бойчук Т.М., професор, д.мед.н. Івашук О.І., доцент, к.мед.н. Безрук В.В.

Наукові рецензенти:

доктор медичних наук, професор Андрієць О.А.
доктор медичних наук, професор Давиденко І.С.
доктор медичних наук, професор Дейнека С.Є.
доктор медичних наук, професор Денисенко О.І.
доктор медичних наук, професор Заморський І.І.
доктор медичних наук, професор Колоскова О.К.
доктор медичних наук, професор Коновчук В.М.
чл.-кор. АПН України, доктор медичних наук, професор Пішак В.П.
доктор медичних наук, професор Польовий В.П.
доктор медичних наук, професор Слободян О.М.
доктор медичних наук, професор Ташук В.К.
доктор медичних наук, професор Ткачук С.С.
доктор медичних наук, професор Тодоріко Л.Д.
доктор медичних наук, професор Шаплавський М.В.

ISBN 978-966-697-533-4

© Буковинський державний медичний
університет, 2014

кризу, про демографічну ситуацію у світі, тому науковці шукають шляхи виходу із кризи, шляхи поліпшення оточуючого середовища, а питання стосовно деструктивних аспектів сутності людини, її здатність до самознищення у глобальних масштабах є нагальним.

Виникла необхідність формування екологічної орієнтації, екологізації усіх сфер суспільно-політичного життя та становлення сучасного екологізму.

Визначальною його рисою стало обстоювання нової суспільної моделі, що дістала назву нової екологічної парадигми та ґрунтувалася на постматеріальних цінностях і передбачала підсилення турботи про нематеріальні цінності як наслідок перетворень, що їх зазнало суспільство. Якщо до загальних матеріальних цінностей належать передовсім національна безпека, стабільна економіка, обороноздатність держави, закон і порядок, то постматеріальні цінності охоплюють насамперед особисті аспекти й естетичні та інтелектуальні сторони людського життя, передбачаючи співіснування колективізму з толерантністю щодо індивідуального вибору. В той час, як матеріальні цінності опікуються переважно добробутом як таким, то постматеріалізм розглядає добробут крізь призму якості життя. Зокрема, постматеріальні цінності пов'язують з таким колом проблем, як охорона довкілля, тендерні та громадські права, свобода особистого вибору, антимілітаризм.

Формуванню нової економічної парадигми значною мірою сприяли насамперед вчені-екологи, які заговорили про небезпеку безмежного технічного прогресу та безконтрольного технічного зростання. Стурбованість екологічною проблематикою виявили й представники різних соціальних рухів – пацифістського, жіночого, руху за права людини – претендуючи на широку участь у розв'язанні цих проблем.

Вирішення сучасних екологічних проблем має базуватися на фундаментальних змінах суспільних цінностей, способів виробництва та стереотипів споживання.

Екологізм наполягає на визнанні самоцінності природи, а відтак – необхідність радикальних змін у наших стосунках з нею, зміни стилю людського життя, виробництва та політичного порядку загалом. І оскільки екологізм аналізує широкий спектр причин кризового стану сучасного суспільства та надає програму політичних дій, необхідних для переходу до суспільства, здатного існувати в гармонії з природою, то саме екологізм відповідає критеріям ідеології. Відмінна риса екологізму полягає і в тому, що він не вкладається в спектр традиційного поділу ідеологій на ліві та праві, які вже виявили свою неспроможність попереджати та вирішувати екологічні проблеми, позаяк екологічних криз не уникнули ні капіталістична, ні комуністичні країни. Підґрунтя традиційних лівих і правих ідеологій складає індустріалізм, орієнтований на збільшення темпів економічного зростання й обсягів товарного виробництва. Екологізм же не має стати ідеологією пост-матеріального та постіндустріального суспільства.

У прагненні осмислити позиції сучасних політичних і суспільних інститутів з огляду на їх роль і використання природи та природних ресурсів, в пропонуванні варіантів нового політичного й економічного порядку, підвищенні якості життя людини в гармонії з природою.

Екологічно-філософські ідеї надають можливість переосмислення світоглядних орієнтирів, поведінки, політичних засад і конкретних програм дій у сучасному суспільстві. Головним постає питання поєднання різних філософських засад задля досягнення гармонії між людиною та довкіллям на практиці. Еко-філософи переконані у тому, що зберегти землю й забезпечити подальше існування людини можна лише шляхом змін індивідуального ставлення людини до природи, необхідності роздумів над реаліями буття, системою цінностей та майбутніми перспективами.

Починок Л.І.

ВМОТИВОВАНІСТЬ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ СУБМОВИ СТОМАТОЛОГІЇ

Кафедра іноземних мов

Буковинський державний медичний університет

Відомо, що наукова термінологія є широким пластом лексики, що інтенсивно розвивається та активно взаємодіє з рештою слів словникового складу мови, зокрема, загальноновживаною лексикою. Це зумовлює важливість дослідження закономірностей утворення термінологічної лексики сучасною лінгвістикою.

При проведенні такого дослідження на перший план завжди виступали семантика і спосіб побудови терміна, які визначають його внутрішню форму, обумовлену винятково семантикою компонентів лексичної одиниці, взаємовідношеннями між ними та їх граматичною структурою. Проблема вмотивованості наукового терміна постійно знаходиться в центрі уваги вчених, при цьому підкреслюється прямий зв'язок між змістом поняття терміна, його ознаками і структурою, а вмотивованість терміна визначається ознаками поняття, яке він виражає, і базується на раціональній виправданості зв'язку між значенням і звучанням.

При дослідженні термінів субмови медицини, зокрема, стоматології, було виявлено, що тип семантичної моделі до певної міри обмежує вмотивованість термінів. Краше вмотивованими виявились терміни, що відповідають лексико-семантичній категорії «субстанції», дещо гірше вмотивованими «рух», ще нижча вмотивованість у термінів, що позначають «властивість». Параметри вмотивованості погіршуються, якщо до складного термінологічного утворення ввести аббревіатури, числівники, прізвища

вчених тощо. Нижчою вмотивованістю володіють також терміни, утворені шляхом переосмислення. В певній семантичній моделі вмотивовані ті терміни, які представлені за найбільш уживаною структурною моделлю.

Дослідження вчених підтверджують факт, що в майбутньому стане можливим вироблення загальних структурно-семантичних моделей для чіткої побудови нових термінів тієї чи іншої терміносистеми. Оскільки структурна модель терміна знаходиться у великій залежності від кількості його компонентів, то і число останніх може впливати на ступінь його вмотивованості. Параметри вмотивованості зростають від одно- до трикомпонентних термінів, далі, як правило, спостерігається зменшення цих величин, враховуючи вимоги термінології, і виходячи із положення вчених про те, що багатоконпонентні терміни є менш вмотивованими (адже термін, згідно із засновником термінологічної школи Д. С. Лоббе, повинен бути не лише точним, а й по можливості коротким), нами було відібрано для аналізу переважно одно-, двокомпонентні терміни.

Поняття вмотивованості терміна прямо пов'язане з поняттям внутрішньої форми, яку трактують, як мотиваційну ознаку, що лежить в основі назви предмета і є спільним значенням мотивуючого і мотивованого, це концептуальна ознака, закріплена у слові. Похідні і багатоконпонентні терміни мають більш прозору внутрішню форму і є вмотивованими: наприклад, терміна *“reconstruction”* стає вмотивованим та однозначним, якщо вживається у словосполученнях типу *“full mouth reconstruction”*, *“facial reconstruction”*.

Вмотивованість і внутрішня форма є основою семантичного значення терміна, вони дають асоціативні імпульси для проявлення нових семантичних відтінків, тому добре прослідковуються на прикладах вторинних номінацій метафоричного походження: *glove (рукавиця): але degloving – оголення (при ортодонтичних операціях); needle (голка): needle tooth – будь-який малий гострий зуб; jacket (куртка, жакет): porcelain jacket – фарфорова коронка; pipe (люлька): pipe jaw – болючість щелепи, викликана носінням люльки; cuttlefish (каракатиця): cuttlefish disk – сепаративний зубний диск; hawk (яструб): hawk's incisors великі верхні центральні різцеві зуби, ін. назва shovel-shaped incisors; lupus (лат. вовк): dens lupinus – вовчий зуб, перший премоляр, ін. назва wolf tooth – вовчий зуб.*

Внутрішня форма часто визначається і через морфемний аналіз похідних термінів, особливо інтернаціоналізмів: *odontoplasty* [гр. *odont-* “зуб” + гр. *plastica* “пластика”] *одонтопластика – відновлення поверхні зуба або нормальної морфології ясен; stomatorrhaphy* [гр. *stomat-* “рот” + гр. *rrhaphia* “зшивання”] *стоматорофія – зашивання ротових структур, buccoaxiogiogival* [лат. *bucc-* “щока” + лат. *axi-* “вісь” + лат. *gingiv-* “ясна” + суф. *-al*] *щічно-осьово-ясенний*.

Вмотивованість термінології, на думку вчених, залежить і від її належності до різних термінологічних галузей. Так, більш вмотивованими вважаються терміни, які обслуговують наукові галузі, а також ті термінологічні сфери, які вже упорядковувались фахівцями.

Таким чином, вмотивованість термінології залежить від багатьох мовних і навіть соціальних чинників. Виходячи із вищезазначеного, при оцінці ступеню вмотивованості терміна потрібно враховувати не лише функціональне навантаження семантичних елементів і їх позицій в структурі значення і внутрішньої форми, які співпали, але і ступінь термінологічності, або специфічності, системну вагу в лексико-семантичній системі мови, оскільки для вмотивованості термінів має значення також і той факт, чи належать співставлені значення і внутрішня форма до загальноновживаної лексики чи до конкретної, і особливо до лексики спеціальності, термінологічної. Оцінка точності і повноти вмотивованості терміна є критерієм відбору лексики, допомагаючи у вирішенні питання включення чи не включення у словник тих чи інших термінологічних одиниць.

Роман Л.А.

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ЗАСОБИ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Кафедра суспільних наук та українознавства

Буковинський державний медичний університет

Навчання із застосуванням інформаційних та комунікаційних технологій, які останні десятиліття почали активно використовувати вищі навчальні заклади, спричинило стрімкий розвиток нових методів та підходів, що, в свою чергу, позитивно позначилося на викладанні всіх навчальних курсів, а у викладанні мов як іноземних спричинило справжній прорив.

Мета нашого дослідження – розглянути застосування мультимедійних засобів у вивченні української мови як іноземної.

Під мультимедійними засобами розуміють сукупність візуальних, аудіо- та інших засобів відображення інформації, що інтегровані в інтерактивному програмному середовищі. Із середини 70-х рр. XX ст. дидактичним використанням комп'ютера при вивченні та викладанні рідних та іноземних мов зацікавилися науковці і вже у 80-ті роки сформувався науковий напрям, який займається комп'ютерною підтримкою навчання мов під назвою Computer-Assisted Language Learning (CALL). Особливістю цього підходу у навчанні мов є те, що допоміжним інструментом для подання та оцінювання матеріалу є комп'ютер. Один із напрямів CALL базується на мультимедійних технологіях, зокрема активному використанні Інтернету та розвитку дистанційного навчання. Серед зарубіжних науковців, які досліджують питання застосування мультимедійних технологій для навчання мов з допомогою Інтернет-

технологій, слід відзначити М. Варшауера, Д. Андервуда, Л. Ли, та М. Буша. Вони теоретично обґрунтовують, що Інтернет-технології – це педагогічний інструмент, який дає змогу збагатити та розширити викладання іноземних мов.

Основними мультимедійними засобами у вивченні мов з допомогою Інтернет-технологій є використання: - flash-анімації; - потокового відео; - потокового аудіо.

Американські вчені Флетчер, МакНейл, Нельсон провели порівняльний аналіз традиційних форм навчання і мультимедійних засобів викладання. Здійснюючи свої дослідження незалежно один від одного, науковці дійшли висновку, що мультимедійні навчальні програми мають значні переваги перед звичайними, традиційними. Праці українських вчених щодо використання мультимедійних засобів підтверджують висновок американських колег. Відомо, що в процесі навчання студенти засвоюють не більше, аніж чверть пропонованого матеріалу. Мультимедійна технологія дає змогу в 2–3 рази збільшити цей показник, оскільки надає можливість синкретичного навчання, тобто одночасно зорового і слухового сприйняття матеріалу, передбачає активну участь в управлінні його поданням, повернення до тих розділів, які вимагають повторного засвоєння.

Найкращий спосіб оволодіння мовами – активізація уяви за допомогою мультимедійних засобів навчання. Мультимедійні засоби навчання – надійний інструмент у розвитку образного мислення, але лише інструмент. Наповнювати навчальний процес потрібно методичними розробками та навчальними курсами.

Прикладом застосування мультимедійних засобів у вивченні української мови як іноземної з допомогою Інтернет-технологій є розробка навчального курсу в університеті Альберти (Едмонтон, Канада). На сайті університету (www.oomroom.ca) розміщено навчальні матеріали з вивчення української мови у формі діалогів для учнів, рекомендації для вчителів. Активно використовують Інтернет-технології для навчання мов і в країнах Східної Європи. За останні десять років в Україні також активно почали впроваджувати дистанційне навчання в навчальний процес вищих навчальних закладів. Наведемо сайти деяких ВНЗ, які розробляють дистанційні курси з вивчення української мови: <http://www.lnu.edu.ua/lknp/mova/index.htm> – на сайті Львівського університету імені Івана Франка розміщено навчально-методичні матеріали для вивчення української мови як іноземної та систему тестових завдань; <http://www.ukma.kiev.ua/ua/pub/websites/ufi/index.htm> – інформаційні матеріали з курсу “Українська мова як іноземна” на сайті Києво-Могилянської академії; <http://dl.kpi.kharkov.ua> – дистанційний курс “Говоримо українською”, що подається в навчальному програмному середовищі “Веб-клас ХІІ”.

На сайті Буковинського державного медичного університету <http://moodle.bsmu.edu.ua> – також розміщено інформаційні матеріали з курсу “Українська мова як іноземна”. Курс вміщує теоретичний матеріал, граматичні та лексичні особливості сучасної української літературної мови, тести з орфографії та культури мовлення для іноземних студентів, які прагнуть підвищити свій рівень знань, умінь та навичок з української мови як іноземної, культури мовлення та спілкування. Кількарічний досвід застосування у БДМУ дистанційного навчання української мови як іноземної за допомогою мультимедійних засобів показав зростання зацікавленості іноземних студентів та їхні певні успіхи у вивченні української мови як іноземної.

Отже, використання мультимедійних технологій для вивчення української мови як іноземної осучаснює процес навчання, робить його цілеспрямованим та доступним, що, в свою чергу, сприяє активному й успішному засвоєнню матеріалу студентами.

Руснак Ю.М.

НАЗВИ ВІДВАРІВ З ЦІЛЮЩИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ У БУКОВИНСЬКИХ ГОВІРКАХ

*Кафедра суспільних наук та українознавства
Буковинський державний медичний університет*

Універсальне світоглядне поняття *картина світу* має низку виявів, з-поміж яких виокремлюють *наївну картину світу* – відомості про навколишній світ пересічних носіїв мови, зазвичай її репрезентують діалектності. До складу наївної картини світу входять знання з народної медицини, які підтримували життєдіяльність та сцілювали від недуг.

Мета статті проаналізувати назви відварів з цілющими властивостями у буковинському діалекті. Дослідження виконано на матеріалі Словника буковинських говірок.

Буковинці вгамовували спрагу та покращували здоров'я відварами лікувальних трав. Слово *відвар* “рідина, в якій що-небудь варилося” – віддіслівний іменник, утворений усиченням основи. У значенні *відвар*, чи *настій*, діалектності використовують слова *чай*, *гар'бата*, *вар*. Буковинці знали, як за допомогою трав лікувати серцеві, шлункові, кишкові захворювання, печінку, застуду, виводити гелмінти, покращувати апетит. Серцеві захворювання лікували відваром з глоду, в народі його називали *ма'лай*, *ма'лайек*, *ма'лайець*: *чай з мала'йу*, *чай з ма'лайеку*, *чай з ма'лайу*. Ймовірно діалектна назва рослини запозичена з молдавської мови; *мэлэець* “м'який соковитий” (за Етимологічним словником української мови, III, 370).

Буковинці добре знали про цілющі властивості ромашки лікарської. Діалектності розповідають, що кожного дня вони вживали *гар'бату з рум'янку*, передовсім ця квітка вважалася помічною від

шлункових захворювань. Народна назва ромашки лікарської у буковинських говірках існує у формі фонетичних варіантів: *рома'нець*, *румн'анець*, *рома'нечка*, *румн'енець*, назва запозичена з точно не встановленого джерела, здебільшого виводиться від назви *anthemis romana* “римська ромашка” (за Етимологічним словником української мови, V, 120). Від шлункових захворювань споживали *чай с сороко'зубу*, *вар із шелес'тен'у*, *відвар ш ча'ги віт ш'лунку*.

Від кишкових захворювань запобігав відвар звіробою: *об'ложи'на на чай*, *чай з об'ложи'ни*, *чай з о'вечой 'занов'їди*, *гар'бата з окро'ваїника*, *гар'бата с пере'ложи'на*. Звіробій на Буковині має низку назв, кожна з яких виражає одну з ознак денотата: *об'ложи'на*, *овеча 'занов'їд'*, *окро'ваїник*, *пере'ложи'на*.

Як засіб проти глистів на Буковині вживають *вар з кв'їток 'райц'в'їту*, *чай ш чар'її'їку*. „Поетичні” народні назви трави мають прозору етимологію: пижма звичайна – *'райцвіт*, папороть чоловіча – *чар'її'їник*.

Для покращення апетиту вживали: *чай с ко'р'їн'чик'її'ї папори*, *вар із 'сирни'ка*; *чай з цинторія*, *в'їд'вар із йасин'ца*.

Народна назва лелехи – *'папора*, напевно, походить від *папороть* – псл. **raportь*, пов'язане з чергуванням голосних з *pero* “перо” (за Етимологічним словником української мови, IV, 285), листя папори має мечеподібну форму. Буковинці називають цикорій дикий *'сирник*, *'серпик*, ймовірно, за зовнішньою схожістю корінців рослини з серпом. Золототисячник у буковинському діалекті має дві паралельні назви *цин'тор'їїа*, *йаси'нець*. Слово *центурія* запозичення з новолатинської ботанічної номенклатури; *centurium* “золототисячник” (за Етимологічним словником української мови, VI, 238); назва *ясинець* пов'язане зі словом *ясен* (за Етимологічним словником української мови, VI, 554).

Народна назва папороті чоловічої на Буковині *сороко'зуб*, назва зумовлена подібністю форми листка папороті. Березовий гриб має народну назву *чага*.

Як протизастудні засоби вживали *сал'кимовий чай*, *чай з ва'кації*, *відвар с соки'рок*, *гар'бату 'ш:инки*, *чай з 'лито*.

Акацію в народі називають *сал'ким*, або *ва'каціїа*. Фонетичний чинник дає змогу припустити тюркське походження слова *сал'ким*. Назву *акація* у буковинських говірках з приставним *в вакація* запозичено з лат. мови; лат. *acasia* походить від грец. “мімоза” (за Етимологічним словником української мови, I, 55). Народна назва фіалки триколірної *сокир'ки* – результат метонімічного перенесення на рослину назви сокирки (зменш. від сокира), зумовленого подібністю квітки. Буковинці називають перестріч лісовий – *шинка*.

Від захворювання печінки вживали *вар із свир'биусу*, *чай з 'лито і свир'биусу*, *чай з та'р'їл'чик'її*.

Народна назва шипшини *све'р'биус*, *све'р'биус*, *све'р'биуз* – складне утворення з основою *свер'біти* та іменника *сузно* “зад”, назва зумовлена подразливою дією насіння з'їдених плодів шипшини на задній прохід (за Етимологічним словником української мови, V, 188). Народна назва печіночниць звичайної *та'р'їл'чики*, назва зумовлена формою квітки.

Отже, буковинці були обізнані з цілющими властивостями багатьох трав і застосовували їх від недуг.

Семенко І.В.

ДОМІНАНТНІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ РОТОВОЇ ПОРОЖНИНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

*Кафедра іноземних мов
Буковинський державний медичний університет*

Останніми десятиріччями жодна галузь лінгвістичної науки не привертала до себе такої уваги мовознавців, як фразеологія.

Об'єктами фразеологічних досліджень стали майже всі національні мови нашої країни та багато західноєвропейських мов. Вагомий внесок у розробку проблем фразеології зробили Л.А. Булаховський, Л.С. Паламарчук, Г.М. Удовиченко, П.Й. Горєцький, М.М. Сидоренко, Н.А. Москаленко, О.С. Юрченко та інші.

Фразеологічні одиниці слід вивчати не самі по собі, не ізольовано, а в тісному зв'язку з іншими одиницями мови. Сполучаючись у процесі мовлення зі словами, словосполученнями, вони виступають органічними елементами цілісної комунікативної одиниці, беруть активну участь у формуванні її змісту, надають йому особливої виразності, яскравого стилістичного забарвлення. Фразеологічна одиниця і слово можуть бути близькими за своїм значенням, тобто виражати спільне поняття, тотожність. Але й ця спільність поняття, яке кожне з цих мовних одиниць виражає, буде спільністю відносною. Отже, фразеологізми і слова – відмінні одне від одного поняття, але їх можна характеризувати певними спільними рисами, а саме наявністю значення та здатністю виконувати синтаксичні функції слів і словосполучень. Утворення фразеологічних одиниць, їх щоденна поява – це живий і постійний процес.

Метою даної роботи було дослідження англійських стоматологічних фразеологічних одиниць, пов'язаних з порожниною рота.

Розглянемо англійські стоматологічні фразеологічні одиниці з домінантною лексею *tooth (teeth)*. Загальна кількість виявлених і проаналізованих фразеологізмів становить 46 одиниць і хоча їх не так вже й багато, вони репрезентують цікавий матеріал для дослідження, розгляд якого можна розпочати з кількісної характеристики проаналізованих фразеологічних одиниць, які поділяються на: